

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Erik Johansson
Avdelningen för bedömning av
utländsk utbildning
08-563 086 81
erik.johansson@hsv.se
www.hsv.se

2009-05-15
Reg.nr 59-1235-09

Skrivelse om lagligt skydd av beteckningarna ”högskola” och ”universitet”

Högskoleverket vill med denna skrivelse föreslå för regeringen att nya lagar stiftas som skyddar främst universitetsbegreppet från missbruk.

Bakgrund

I Högskoleverkets rapport *Bluffuniversitet och falska examensbevis – Sverige och världen* från 2005 nämndes den bristande svenska lagstiftningen inom utbildningsområdet. Detta får till följd att ett företag, en stiftelse, en organisation eller en enskild utan tillstånd kan använda beteckningarna universitet, högskola, university och college. Detta problem lyfts även fram i Högskoleverkets remissvar gällande betänkandet *Självständiga lärosäten* (SOU 2008:104).

Högskoleverket var tidigare av uppfattningen att internationellt samarbete, mer information till allmänheten och högskolorna etc. skulle vara tillräckligt för att förhindra att inhemska eller utländska bluffuniversitet etablerar sig i ”fysisk form” i Sverige. Tyvärr hade vi fel.

Sedan 2007 är två bluffuniversitet verksamma i Sverige: Alhuraa University in Sweden och Scandinavian University of Science and Technology (SUST). Vi befinner oss därmed i en ny situation. Högskoleverket har i en tidigare skrivelse uppmärksammat Utbildningsdepartementet på dessa två aktörer. Vidare ombads Utbildningsdepartementet i samma PM att utreda dessa två aktörer i förhållande till lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Det är möjligt att Alhuraa och SUST kan hanteras inom nuvarande regelverk. Men oberoende av Utbildningsdepartementets slutsatser gällande Alhuraa University och SUST anser Högskoleverket att omvärldsfaktorer tydligt indikerar att Sverige behöver överväga ytterligare alternativ.

En jämförelse med Norge

Norge är (förutom Island) det enda land i Norden som inte har sett etablering av bluffuniversitet på sitt territorium. En förklaring till detta kan vara §7-2.

Beskyttelse av universiteter og høyskolars egenavn i lagen *Lov om universiteter og*

høyskoler (LOV-2005-04-01-15). Denna lagparagraf skyddar nämligen användningen av beteckningarna høyskole och universitet genom att begränsa användningen till att endast omfatta ackrediterade (erkända) högskolor och universitet. Skyddet omfattar även skyddet av motsvarigheterna till dessa termer i översättning till andra språk, t.ex. engelska. Detta innebär att skyddet även omfattar beteckningarna university och university college. Vidare är det Kunnskapsdepartementet som bestämmer vilka namn som de norska högskolorna och universiteten ska använda på andra språk.¹

Hur fungerar då denna lag i praktiken? Det norska Kunnskapsdepartementet har rätt att förbjuda företag och organisationer att använda namn som på ett oriktigt sätt ger intryck av att vara högskolor eller universitet. Detta skedde t.ex. i februari 2007, då organisationen Nordisk akupunkturhøyskole i Oslo fick ett brev från Kunnskapsdepartementet där man ombads ”avstå fra å bruke betegnelsen høyskole inntil skolen eventuelt fyller kravene i [...] i nevnte lov”. Nordisk akupunkturhøyskole har nu återgått till sitt ursprungliga namn Nordisk akupunkturskole.

Ett problem har dock varit etablerade namn på organisationer och stiftelser som använder efterleden høyskole eller universitet. Detta har man hanterat genom att ge organisationer möjligheten att ansöka till Kunnskapsdepartementet om undantag från dessa regler. Mot denna bakgrund har dispens givits för bland annat ”folkehøyskole”, ”Norgesuniversitetet” och ”Kvinneuniversitetet”.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att den norska lagstiftningen fungerar och förhindrar bluffuniversitet och andra tvivelaktiga utbildningsaktörer från att etablera sig i Norge. Emellertid råar lagstiftningen inte på virtuella bluffuniversitet som ger sken av att vara norska universitet, men som saknar fysisk adress i Norge. Exempel på dessa är University of Norway och North Norway University med webbadresserna www.norwayuniversity.eu resp. www.nnu-edu.com.

Lagstiftning bör utredas

Högskoleverket anser att det bör utredas om en lagstiftning om skydd av beteckningar liknande den i Norge kan införas i Sverige.

En ny lag för skydd av terminologi inom högskoleområdet, inklusive översättningar till andra språk, skulle dels tvinga alla dubiösa aktörer att upphöra med sin verksamhet i Sverige, dels förhindra att nya aktörer etablerar sig.

Emellertid medför en sådan reglering vissa inskränkningar i såväl näringsfriheten som lärosätenas autonomi. När det gäller näringsfriheten innebär regleringen att företag fortsättningsvis inte skulle kunna fritt använda beteckningarna högskola, universitet, university college eller university i sitt firmanamn utan att först ha fått tillstånd att göra det av antingen Utbildningsdepartementet eller Högskoleverket.

¹ Detta innebär att den enda accepterade engelska översättningen av t.ex. ”Høgskolen i Oslo” är ”Oslo University College”.

En sökning i Bolagsverkets näringslivsregister avslöjar att ca 50 aktiva firmor använder någon av dessa beteckningar i sitt namn. University är tveklöst den populäraste beteckningen och används av flertalet av dessa firmor. En del av firmorna utgör dotterbolag eller liknande till etablerade svenska universitet och högskolor, men förteckningen omfattar även oseriösa utbildningsanordnare. Ifall Sverige inför en lag som påminner om den norska bör det finnas dispensregler som undantar t.ex. firmor knutna till svenska universitet och högskolor. Samma sak gäller etablerade stiftelsenamn som folkuniversitet och folkhögskola.

En reglering av lärosätenas officiella namn i översättning skulle även innebära en viss inskränkning av högskolornas självstyre. Högskolorna skulle nämligen inte kunna kalla sig university i internationella sammanhang.

I Högskoleverkets rapport från 2005 konstaterades det att bluffuniversiteten söker sig till länder och områden där lagstiftningen som reglerar utbildningssektorn är svag eller obefintlig. Så sent som i augusti 2008 varnade en av USA:s ledande experter på bluffuniversitet för att Sverige med sin bristande lagstiftning riskerar att bli en fristad för bluffuniversitet.² När bluffuniversitetet Scandinavian University of Science and Technology kan uppträda som ett riktigt svenskt lärosäte jämte t.ex. Karolinska institutet, KTH och Uppsala universitet finns det risk att det starka varumärke som Sverige har byggt upp internationellt inom utbildningsområdet kommer att försvagas. Att fortsättningsvis ignorera hotet från bluffuniversiteten kan försätta oss i en situation där Sverige under de närmaste åren riskerar att bli centrum för såväl inhemska som utländska bluffuniversitet. Mot denna bakgrund menar Högskoleverket att det är angeläget att undersöka möjligheterna att skydda beteckningarna högskola och universitet i lag. Denna skrivelse har fastställts av universitetskanslern efter föredragning av handläggaren Erik Johansson i närvaro av t.f. avdelningschef Nina Kowalewska.

Anders Flodström

Erik Johansson

² Mejlkorrespondens med Alan Contreras, Oregon Office of Degree Authorization (2008-08-05).

**Bilaga 1: §7-2. Beskyttelse av universiteter og høyskolars egennavn i lagen
Lov om universiteter og høyskoler (LOV-2005-04-01-15)**

Källa: www.lovdatab.no

Lov om universiteter og høyskoler

§ 7-2. Beskyttelse av universiteters og høyskolars egennavn

(1) Kongen fastsetter navn for statlige universiteter og høyskoler. Private universiteter og høyskoler fastsetter selv sitt navn. Universiteters og høyskolars egennavn skal beskrive hvilken institusjonskategori institusjonen tilhører. Institusjonens egennavn skal registreres i Enhetsregisteret.

(2) Bare institusjon som er akkreditert som vitenskapelig høyskole eller universitet kan benytte slik betegnelse. Betegnelsen høyskole kan bare benyttes av institusjoner som er akkreditert som høyskole eller som er akkreditert for å tilby enkeltstudier etter denne lov.

(3) Departementet kan, ved forskrift eller enkeltvedtak, forby bruk av institusjonsbetegnelse eller navn som uriktig gir inntrykk av å ha slik godkjenning, eller som er egnet til å forveksles med en betegnelse nevnt i annet ledd.

(4) Departementet kan etter søknad gi dispensasjon for etablerte sammensatte betegnelser som ikke er egnet til å forveksles med betegnelse nevnt i annet ledd. Departementet bestemmer hvilke betegnelser institusjonene skal benytte på andre språk.

(5) Den som i strid med bestemmelsene i denne paragraf forsettlig eller uaktsomt bruker en vernet institusjonsbetegnelse, kan straffes med bøter.